

CU PRIVIRE LA CONSTITUIREA U.R.S.S.

SCRISOARE CĂTRE L. B. KAMENEV PENTRU MEMBRII
BIROULUI POLITIC AL C.C. AL P.C. (b) DIN RUSIA ¹³⁴

26/IX

Tov. Kamenev ! Ați primit, probabil, de la Stalin rezoluția adoptată de comisia de sub conducerea lui cu privire la intrarea republicilor independente în R.S.F.S.R.

Dacă n-ați primit-o, cereți-o de la secretară și citiți-o, vă rog, numaidecât. Am discutat despre asta ieri cu Sokolnikov și astăzi cu Stalin. Mîine am să-l văd pe Mdivani (un comunist gruzin suspectat de „independentism“).

Această problemă, după părerea mea, este extrem de importantă. Stalin manifestă unele tendințe de pripeală. Trebuie ca dumneavoastră (care ați avut cîndva intenția de a vă ocupa de această chestiune și chiar v-ați ocupat într-o oarecare măsură) să chibzuiți temeinic ; la fel și Zinoviev.

Stalin a și acceptat să facă o concesie. La paragraful 1 să se spună, în loc de „intrarea“ în R.S.F.S.R.,

„Unirea formală, împreună cu R.S.F.S.R., într-o uniune a republicilor sovietice din Europa și Asia“.

Sensul acestei concesiuni este, cred, destul de clar : noi ne considerăm egali în drepturi cu R. S. S. Ucraineană etc. și, împreună cu ele, în rînd cu ele, intrăm în noua uniune, în noua federație — „Uniunea Republicilor Sovietice din Europa și Asia“.

În acest caz, și paragraful 2 necesită unele modificări. Ceva în genul creării, alături de C.E.C. al R.S.F.S.R.,

„a unui Comitet Executiv Central Federal al Uniunii Republicilor Sovietice din Europa și Asia“.

Dacă cel dintâi o să țină ședință o dată pe săptămână, iar cel de-al doilea o dată pe săptămână (sau chiar o dată la două săptămâni) — asta e o chestiune ușor de rezolvat.

Important este să nu dăm apă la moară „independențiștilor“, să nu distrugem *independența* lor, ci să înălțăm încă *un etaj*, să creăm o federație de republici, *egale în drepturi*.

Partea a doua a paragrafului 2 ar putea să rămână : cei nemulțumiți (de hotărârile *C.M.A.* și ale *C.C.P.*) pot să se adreseze Comitetului Executiv Central Federal, *fără ca prin aceasta să înceteze să le aducă la îndeplinire* (ca și în R.S.F.S.R.).

Paragraful 3 ar putea să rămână, cu următoarele modificări de redactare : „se contopesc în comisariate *federale* ale poporului cu sediul la Moscova, astfel ca respectivele comisariate ale R.S.F.S.R. să-și aibă — în toate republicile *care fac parte din Uniunea Republicilor din Europa și Asia* — împuterniciții lor cu un aparat redus“.

Partea a 2-a din paragraful 3 rămîne ; poate că, pentru a sublinia și mai mult egalitatea în drepturi, ar fi cazul să se spună : „de comun acord cu *Comitetele Executive Centrale* ale republicilor care fac parte din Uniunea Republicilor Sovietice din Europa și Asia“.

Asupra părții a 3-a trebuie să mai reflectăm : n-ar fi bine să înlocuim cuvîntul „utilă“ cu cuvîntul „obligatorie“ ? S-au n-ar fi cazul să introducem o obligație *condiționată*, fie și sub forma unei *consultări* și a posibilității de a hotărî fără consultare numai în cazurile „de extremă importanță“ ?

Paragraful 4 poate că ar prevedea, de asemenea, că „ele vor fi contopite de comun acord cu *Comitetele Executive Centrale*“.

La paragraful 5 poate că ar fi cazul să se adauge : „organizîndu-se conferințe și congrese comune (sau generale)

cu caracter *pur consultativ* (sau *numai* cu caracter consultativ)“.

De făcut modificările corespunzătoare în notele 1 și 2.

Stalin a acceptat să amîne prezentarea rezoluției în fața Biroului Politic al Comitetului Central pînă la sosirea mea. Eu am să vin luni 2 octombrie. Aș vrea să am o întrevvedere de vreo două ore cu dumneavoastră și cu Rîkov, dimineața, să zicem, de la 12 la 2, și, dacă o să fie nevoie, seara, de la 5 la 7 sau de la 6 la 8.

Acesta este proiectul meu inițial. Pe baza celor discutate cu Mdivani și cu alți tovarăși voi face unele completări și modificări. Vă rog foarte mult să procedați și dumneavoastră la fel și să-mi răspundeți.

Al dumneavoastră, *Lenin*

P. S. Să se trimită cîte o copie *t u t u r o r* membrilor Biroului Politic.

Scris la 26 septembrie 1922

*Publicat pentru prima oară în 1959,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXXVI*

Se tipărește după manuscris

---

educativă a sindicatelor, 8) asigurările sociale, 9) raportul informativ asupra activității sindicatelor în cadrul aplicării măsurilor pentru combaterea foametei, 10) raportul Internaționalei Sindicale, 11) alegeri.

Înainte de congres, la începutul lunii septembrie, M. P. Tomski, președintele prezidiului C.C.S. din Rusia, l-a rugat pe Lenin să trimită o scrisoare congresului. Lenin a răspuns că acceptă. „Cu multă plăcere îți voi îndeplini rugămintea — îi scria Lenin lui Tomski la 9 septembrie. — Comunică-mi, te rog, dacă exista vreun subiect special pe care trebuie să-l ating în scrisoarea mea. Am rămas mult în urmă, și nu știu dacă e bine să mă limitez la un simplu mesaj de salut conceput în termeni generali, sau trebuie să abordez, mai mult sau mai puțin temeinic, o anumită temă specială. Calde salutări comuniste întregului prezidiu. Lenin“. Conceptul de scrisoare, scris la 13 septembrie, Lenin l-a trimis lui I. V. Stalin cu următorul bilet: „Tov. Stalin! Arată, te rog, tov. Tomski acest concept de scrisoare (iar, dacă trebuie, și lui Kamenev, Zinoviev, Rîkov etc.) și *restituie-mi-l, transcris la mașină, nu mai târziu de mâine*. O voi trimite congresului la 16 sau când va fi necesar. Lenin“. Pe acest bilet, care i-a fost restituit lui Lenin, figurează însemnările făcute de membrii Biroului Politic, în sensul că sînt de acord cu textul scrisorii, precum și următoarea remarcă a lui Tomski: „Ar fi bine să vorbiți ceva mai pregnant *despre muncitori*, să adăugați câteva cuvinte pe tema că marea industrie este baza socialismului“. Se pare că în urma acestei observații a introdus Lenin în conceptul de scrisoare cuvintele: „această industrie, așa-zisa «industrie grea», este principala temelie a socialismului“.

Scrisoarea lui Lenin a fost citită în prima ședință a congresului, în după-amiaza zilei de 17 septembrie; cu această ocazie, din însărcinarea lui Lenin și în numele său, Tomski a transmis verbal congresului și, prin el, tuturor lucrătorilor organizați în sindicate salutul fierbinte al lui Vladimir Ilici și cele mai bune urări de succes. Congresul a trimis lui V. I. Lenin un răspuns la mesajul de salut, în care se spunea: „Numai la gîndul că vă aflați iarăși în mijlocul nostru, că vă vom vedea iar la cîrma țării, simțim că în inimile noastre crește optimismul, și încrederea în victoria finală devine certitudine. „Vom depune toate eforturile — se spunea mai departe, în răspunsul la mesajul de salut — pentru ca în anii următori marea noastră industrie să fie refăcută în proporții care să depășească considerabil pe cele dinainte de război. În numele muncitorilor organizați, congresul își ia în acest sens un angajament solemn, care va fi îndeplinit cu sfințenie“. — 225.

- 134 La 10 august 1922, Biroul Politic al C.C. al P.C. (b) din Rusia a propus Biroului Organizatoric să creeze o comisie care să pregătească pentru viitoarea plenară a Comitetului Central problema relațiilor reciproce dintre R.S.F.S.R. și republicile sovietice na-

ționale independente. Din această comisie a Biroului Organizatoric al C.C., formată la 11 august, au făcut parte I. V. Stalin, V. V. Kuibîșev, G. K. Ordjonikidze, C. G. Racovski, G. I. Sokolnikov și reprezentanții republicilor naționale — S. A. Agamali-ogî (Azerbaidjan), A. F. Measnikov (Armenia), P. G. Mdivani (Gruzia), G. I. Petrovski (Ucraina), A. G. Cerveakov (Bielorusia) și alții.

Stalin a elaborat proiectul de rezoluție a comisiei, intitulat „Cu privire la relațiile reciproce dintre R.S.F.S.R. și republicile independente“, care prevedea intrarea Ucrainei, Bielorusiei, Azerbaidjanului, Gruziei și Armeniei în Federația Rusă în calitate de republici autonome. Proiectul lui Stalin a fost trimis spre examinare Comitetelor Centrale ale partidelor comuniste din republicile sovietice naționale. Proiectul a fost sprijinit de Comitetul Central ale partidelor comuniste din Azerbaidjan și Armenia. C.C. al P.C. din Gruzia s-a pronunțat împotriva proiectului, adoptînd în ședința sa din 15 septembrie 1922, cu majoritate de voturi, următoarea hotărîre: „C.C. consideră că unirea prin transformarea republicilor independente în republici autonome, propusă pe baza tezelor tov. Stalin, este prematură. Unirea eforturilor economice și coordonarea politicii generale sînt necesare, dar cu păstrarea tuturor atributelor independenței“. C.C. al P.C. din Bielorusia s-a pronunțat pentru menținerea relațiilor contractuale dintre republicile independente. C.C. al P.C. din Ucraina nu a discutat proiectul.

Ședințele comisiei au avut loc în zilele de 23 și 24 septembrie 1922 și s-au desfășurat sub președinția lui V. M. Molotov. Comisia a adoptat în principiu (cu 1 abținere din partea reprezentantului Gruziei) proiectul lui Stalin. Totodată, ea a respins în mod expres rezoluția C.C. al P.C. din Gruzia. În urma discutării pe puncte a proiectului lui Stalin, acestea au fost adoptate cu majoritate de voturi și cu unele mici modificări și completări care nu schimbă esența proiectului. Punctul doi, în special, care prevedea că hotărîrile C.E.C. din Rusia, ale C.C.P. și ale C.M.A. al R.S.F.S.R. sînt obligatorii pentru instituțiile respective ale republicilor naționale, a fost adoptat cu 8 voturi contra 1 (Mdivani) și 1 abținere (Petrovski).

Textul definitiv al rezoluției adoptate de comisie și pe care V. I. Lenin o analizează în scrisoarea de față, adresată membrilor Biroului Politic, este următorul :

„1. Comisia consideră oportună încheierea unui acord între republicile sovietice Ucraina, Bielorusia, Azerbaidjan, Gruzia, Armenia și R.S.F.S.R. cu privire la intrarea formală a celor dintîi în cadrul R.S.F.S.R., lăsînd deschisă problema Buharei, a Horezmului și a Republicii Extremului Orient, cu care se vor încheia — deocamdată — doar acorduri vamale, precum și acorduri cu privire la comerț exterior, relații externe, apărare etc.

Notă : Schimbările corespunzătoare în constituțiile republicilor enumerate la punctul 1 și în Constituția R.S.F.S.R. vor fi efectuate după adoptarea respectivelor hotărîri pe linie de stat.

2. În conformitate cu aceasta, hotărârile C.E.C. al R.S.F.S.R. vor fi obligatorii pentru instituțiile centrale ale republicilor enumerate în punctul 1, iar hotărârile C.C.P. și C.M.A. ale R.S.F.S.R. vor fi obligatorii pentru comisariatele unificate ale acestor republici.

Notă : Din Prezidiul C.E.C. al R.S.F.S.R. vor face parte și reprezentanți ai acestor republici.

3. Comisariatele poporului pentru afacerile externe, comerț exterior, probleme militare, căi de comunicație (exceptând transportul local), precum și pentru poștă și telegraf ale republicilor specificate se vor contopi cu respectivele comisariate ale R.S.F.S.R., care vor avea în republici împuterniciți ai lor dispunând de un aparat restrâns.

Împuterniciții vor fi numiți de comisarii poporului ai R.S.F.S.R. de comun acord cu Comitetele Executive Centrale ale republicilor.

Comisia consideră utilă participarea unor reprezentanți ai republicilor interesate la respectivele reprezentanțe din străinătate ale Comisariatului afacerilor externe și ale Comisariatului comerțului exterior.

4. Comisariatele finanțelor, aprovizionării, muncii și economiei naționale din republici vor fi subordonate directivelor date de respectivele comisariate ale poporului din R.S.F.S.R.

5. Celelalte Comisariate ale poporului din republicile indicate la punctul 1, cum ar fi : Comisariatul justiției, învățămîntului public, afacerilor interne, agriculturii, Inspecției muncitorești-țărănești, sănătății și prevederilor sociale vor fi considerate de sine stătătoare.

Nota 1 : Organele de luptă împotriva contrarevoluției în republicile de mai sus vor fi subordonate directivelor G.P.U. (Direcției politice de stat) a R.S.F.S.R.

Nota 2 : Comitetele Executive Centrale ale republicilor vor avea drept de amnistiere numai în ce privește crimele și delictele contra persoanelor și patrimoniului.

6. Prezentă hotărîre, dacă va fi aprobată de C.C. al P.C. din Rusia, nu va fi publicată, ci se va transmite Comitetele Centrale ale partidelor din republicile naționale ca directivă-circulară, spre a se obține pe linie de stat adoptarea unor legi corespunzătoare prin Comitetele Executive Centrale sau prin congresele Sovietelor din republicile de mai sus înainte de convocarea Congresului general al Sovietelor din Rusia, la care această hotărîre va fi proclamată ca expresie a dorinței acestor republici" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

Propunerea lui G. I. Petrovski de a se admite ca birourile comitetelor guberniale din republici să discute hotărârile adoptate de comisie a fost respinsă cu 5 voturi contra 4 (Petrovski, Cerveakov, Aġamali-oglı, Mdivani); apoi Petrovski a cerut să se consemneze în procesul-verbal de ședință a comisiei

că C.C. al P.C. din Ucraina nu a discutat problema relațiilor cu R.S.F.S.R.

La 25 septembrie, materialele comisiei (proiectul lui Stalin, rezoluția și procesele-verbale de ședință ale comisiei, precum și rezoluțiile comitetelor centrale ale partidelor comuniste din Gruzia, Azerbaidjan și Armenia) i-au fost trimise lui Lenin, în localitatea Gorki. Totodată, fără a aștepta indicațiile lui Lenin și fără ca Biroul Politic să fi discutat această problemă, Secretariatul C.C. a trimis rezoluția de mai sus tuturor membrilor și membrilor supleanți ai C.C. al P.C. (b) din Rusia, în vederea plenarei fixate pentru data de 5 octombrie.

Luând cunoștință de materialele comisiei, Lenin a adresat membrilor Biroului Politic scrisoarea de față. Scrisoarea poartă data de 27 septembrie; este, probabil, o scăpare de condei, căci în „Condica de înregistrare a scrisorilor și dispozițiilor lui V. I. Lenin” figurează mențiunea că scrisoarea lui Lenin a fost trimisă membrilor Biroului Politic la 26 septembrie; afară de aceasta, discuția dintre Lenin cu Stalin, despre care se vorbește în scrisoare, a avut loc la 26 septembrie; de aici se poate conchide că scrisoarea a fost scrisă de Lenin la 26 septembrie.

În această scrisoare, Lenin se pronunță împotriva ideii lui Stalin cu privire la „autonomizarea” republicilor sovietice naționale independente și indică o altă cale, principial diferită, de unire a lor, propunând crearea unei Uniuni a Republicilor Sovietice Socialiste (vezi și scrisoarea lui V. I. Lenin „În legătură cu problema naționalităților sau a „autonomizării” — volumul de față, p. 378—384).

Stalin a adoptat o atitudine complet greșită față de critica pe care i-a făcut-o Lenin și față de propunerea lui Lenin cu privire la unirea republicilor sovietice pe baza egalității în drepturi și cu menținerea suveranității lor. Într-o scrisoare adresată la 27 septembrie 1922 membrilor Biroului Politic, Stalin, fără a sesiza esența internaționalistă a ideii creării U.R.S.S., aprecia poziția lui Lenin ca „național-liberalism”. El se declara împotriva ideii de a se crea, paralel cu Comitetul Executiv Central al R.S.F.S.R., un Comitet Executiv Central al Uniunii, și propunea ca cel dintâi să fie transformat în Comitet Executiv Central federal. Știind însă că Comitetul Central al partidului îl va sprijini pe Lenin, Stalin nu s-a decis să insiste asupra punctului său de vedere și a modificat rezoluția comisiei Biroului Organizatoric al C.C. în spiritul propunerilor făcute de Lenin. Semnat de Stalin, Ordjonikidze, Measnikov și Molotov, noul proiect a fost trimis membrilor și membrilor supleanți ai C.C. Dar în partea introductivă a proiectului nu se arăta că el a fost refăcut pe baza indicațiilor principiale ale lui Lenin și se estompa deosebirea fundamentală dintre proiectul „autonomizării” și proiectul leninist de creare a U.R.S.S., afirmându-se că noua rezoluție reproduce „într-o formulare ușor modificată, mai precisă”, rezoluția comisiei Biroului Organizatoric al C.C., care este „în fond justă și întru totul acceptabilă”.

Iată textul noii rezoluții :

„1. C.C. consideră necesară încheierea unui acord între Ucraina, Bielorusia, Federația Republicilor din Transcaucazia și R.S.F.S.R. cu privire la unirea lor în cadrul «Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste», cu dreptul pentru fiecare din ele de a se retrage oricând din această «Uniune».

2. Organul suprem al «Uniunii» este «Comitetul Executiv Central al Uniunii», care se compune din reprezentanți ai Comitetelor Executive Centrale ale R.S.F.S.R., Federației Transcaucaziene, Ucrainei și Bielorusiei, proporțional cu numărul populației pe care o reprezintă ele.

3. Organul executiv al «Comitetului Executiv Central al Uniunii» este «Consiliul Comisarilor Poporului al Uniunii», care e numit de «Comitetul Executiv Central al Uniunii».

4. Comisariatele poporului pentru afacerile externe, comerț exterior, probleme militare, căi de comunicație, precum și pentru poștă și telegraf ale republicilor și federațiilor care fac parte din «Uniune» se vor contopi cu respectivele comisariate ale «Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste», care vor avea în republici și federații împuterniciți ai lor dispunând de un aparat restrâns ; împuterniciții vor fi numiți de comisarii poporului ai «Uniunii» de comun acord cu Comitetele Executive Centrale ale federațiilor și republicilor.

Notă : C.C. consideră necesar ca reprezentanți ai republicilor interesate să facă parte din reprezentanțele din străinătate ale Comisariatului poporului pentru afacerile externe și ale Comisariatului poporului pentru comerțul exterior.

5. Comisariatele poporului pentru finanțe, aprovizionare, economia națională, problemele muncii și Inspekția muncitorească-țărănească ale republicilor și federațiilor care fac parte din «Uniunea republicilor», precum și organele lor centrale de luptă împotriva contrarevoluției se vor conforma directivelor emise de respectivele comisariate și hotărârilor C.C.P. și C.M.A. ale «Uniunii republicilor».

6. Celelalte comisariate ale republicilor care fac parte din «Uniune», cum sînt : Comisariatul justiției, învățămîntului public, afacerilor interne, agriculturii, sănătății și prevederilor sociale vor fi considerate de sine stătătoare" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

La 6 octombrie 1922, în ziua în care plenara C.C. al P.C. (b) din Rusia urma să dezbată problema relațiilor reciproce dintre R.S.F.S.R. și republicile independente, Lenin, care nu a putut participa la ședință, a adresat lui L. B. Kamenev o scrisoare în care sublinia necesitatea luptei împotriva șovinismului de mare putere și, în completarea rezoluției, a propus ca în Comitetul Executiv Central al Uniunii locul de președinte să fie ocupat pe rînd de reprezentanți ai fiecăreia dintre republicile care se unesc (vezi volumul de față, p. 230).

Plenara C.C. al P.C. (b) din Rusia a sprijinit fără rezervă poziția lui Lenin, a adoptat ca directivă a C.C. rezoluția întocmită pe baza propunerilor lui și a însărcinat o comisie nouă să elaboreze un proiect de lege cu privire la constituirea U.R.S.S., spre a fi prezentat la Congresul Sovietelor. În cuvântările lor, membrii C.C. au condamnat cu hotărâre manifestările de șovinism de mare putere. Plenara a respins totodată punctul de vedere al lui Mdivani, care se declarase inițial împotriva constituirii U.R.S.S., iar apoi a insistat ca Gruzia să facă parte din U.R.S.S. nu prin intermediul Federației Transcaucazia, ci în mod nemijlocit.

Călăuzindu-se după indicațiile de principiu ale lui Lenin, Comitetul Central al partidului a îndrumat toate lucrările ulterioare pentru unirea republicilor. A fost adoptată propunerea lui V. I. Lenin ca Comitetul Executiv Central al Uniunii să aibă atîția președinți cîte republici unionale există, urmînd ca fiecare din ei să exercite pe rînd funcția de președinte. La propunerea lui M. I. Kalinin, s-a hotărît ca Congresul general al Sovietelor din U.R.S.S. să fie declarat organ suprem al Uniunii republicilor; congresul alege Comitetul Executiv Central al Uniunii, care, la rîndul său, alege Consiliul Comisarilor Poporului al Uniunii. Plenara din 18 decembrie 1922 a C.C. al P.C. (b) din Rusia a examinat proiectul acordului de constituire a Uniunii prezentat de comisie. Plenara a stabilit că congresul unional trebuie să adopte o declarație cu privire la constituirea U.R.S.S., să aleagă C.E.C. al U.R.S.S., să elaboreze textul unui acord pe baza directivei plenarei din 6 octombrie a Comitetului Central; textul acordului elaborat de congres va fi apoi supus spre aprobare sesiunilor Comitetelor Executive Centrale ale republicilor care-l încheie; textul acordului intră în vigoare imediat după aprobarea lui de către Comitetele Executive Centrale ale republicilor semnate și de către sesiunea următoare a C.E.C. al Uniunii; el va fi supus spre aprobare definitivă Congresului al II-lea al Sovietelor din U.R.S.S.; alegerea Consiliului Comisarilor Poporului al Uniunii R.S.S. și organizarea comisariatelor poporului se amîna pînă la sesiunea C.E.C. al Uniunii, care va fi convocată în aprilie 1923.

La 30 decembrie 1922 a avut loc primul Congres general al Sovietelor din U.R.S.S., care a proclamat constituită Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. — 227.

- 135 *Al V-lea Congres general al Sindicatului muncitorilor textiliști din Rusia* a avut loc la Moscova între 6 și 11 octombrie 1922. La congres au participat 350 de delegați cu vot deliberativ și 117 cu vot consultativ. Congresul a discutat darea de seamă a Comitetului Central al sindicatului și rapoartele cu privire la situația industriei textile, lucrările congresului general al sindicatelor din Rusia, probleme organizatorice, condițiile de muncă, munca culturală și mișcarea muncitorească internațională în rîndurile muncitorilor textiliști.